

สมรรถμισ่งด่วน-ส่งด่วนแต่ไม่ส่งมลพิษ โดยมาตรการผลักดันบรรจุภัณฑ์สีเขียวรักษ์โลก
ในอุตสาหกรรมขนส่งด่วนของประเทศไทย*

กรภัทร ปัญญาวณิช**

๑. บทนำ

เนื่องจากการเติบโตแบบก้าวกระโดดของตลาดสินค้าออนไลน์ ส่งผลให้ภาคธุรกิจการจัดส่งด่วนถือเป็นตัวชี้วัดสำคัญของเศรษฐกิจจีน โดยจากข้อมูลเมื่อปี ค.ศ. ๒๐๒๔ พบว่าสถิติใหม่ในด้านปริมาณจัดส่งพัสดุในวันเดียวมากกว่า ๕๘๐ ล้านชิ้น รายเดือนเฉลี่ยเกิน ๑.๓ หมื่นล้านชิ้น และรายได้ต่อเดือนสูงกว่า ๑ แสนล้านหยวน (ประมาณ ๔ แสนล้านบาท) ซึ่งจีนมีเครือข่ายการจัดส่งที่ครอบคลุมทั่วประเทศ โดยครอบคลุมหมู่บ้านกว่าร้อยละ ๙๕ และจุดจัดส่งกว่า ๒.๓๔ แสนจุดทั่วประเทศ โดยเฉพาะการจัดส่งผลไม้ตามฤดูกาลที่ไปถึงปลายทางในวันถัดไปยิ่งสะท้อนความรวดเร็วของระบบขนส่งด่วนในจีน^๑

อย่างไรก็ตาม การเข้ามาของตลาดซื้อขายสินค้าออนไลน์เป็นสิ่งที่ช่วยให้ชีวิตของผู้คนสะดวกสบายมากยิ่งขึ้นอย่างปฏิเสธไม่ได้ เพราะเราสามารถเลือกซื้อสินค้าจากที่ใดก็ได้ และได้รับของอย่างรวดเร็วและตรงถึงหน้าบ้าน แต่ความสะดวกสบายของผู้บริโภคอาจแลกมาด้วยจำนวนขยะที่เพิ่มมากขึ้น และยังส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องจากบรรจุภัณฑ์ของสินค้าเหล่านั้นและกล่องพัสดุเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากการผลิตพลาสติก อันเป็นการก่อมลพิษต่อระบบนิเวศ โดยข้อมูลจาก Canopy โครงการเพื่อการอนุรักษ์ป่าไม้ระบุว่า ในแต่ละปีมีต้นไม้ประมาณ ๓,๐๐๐ ล้านต้น ถูกตัดเพื่อนำไปผลิตเป็นกล่องและหีบห่อสำหรับขนส่งจำนวน ๒๔๑ ล้านตัน

แม้ว่าในปัจจุบันผู้ให้บริการหลายรายจะตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมและได้ดำเนินการลดการใช้พลาสติกในกระบวนการบรรจุภัณฑ์ไม่ว่าจะเป็นการลดการใช้พลาสติกห่อหุ้มสินค้า การเลือกใช้วัสดุกันกระแทกที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หรือการหลีกเลี่ยงการใช้สติ๊กเกอร์พลาสติกบนสินค้าขนาดเล็ก แต่สถานการณ์โดยรวมของการใช้พลาสติกทั่วโลกยังคงน่าเป็นห่วง โดยในแต่ละปีมีการใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติกสูงถึงประมาณ ๘๖ ล้านตัน ซึ่งจากปริมาณดังกล่าวกลับมีสัดส่วนของพลาสติกที่เข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลไม่ถึงร้อยละ ๑๔ ขณะที่พลาสติกส่วนใหญ่ที่เหลือมักถูกกำจัดโดยการฝังกลบหรือหลุมฝังกลบตามธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งน้ำ แม่น้ำ หรือมหาสมุทรต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อ

*บทความประจำเดือนมิถุนายน ๒๕๖๘

** บุคลากรจัดทำฐานข้อมูลกฎหมาย ฝ่ายค้นคว้าและเปรียบเทียบกฎหมาย กองกฎหมายต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

^๑สำนักข่าวอินโฟเควสท์. “ภาคธุรกิจ “จัดส่งด่วน” ของจีนเติบโตแข็งแกร่ง สะท้อนตลาดผู้บริโภค” . สืบค้นเมื่อวันที่

๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๘, จาก <https://www.infoquest.co.th/2024/421165>

ต่อระบบนิเวศและสิ่งมีชีวิตอย่างต่อเนื่องในระยะยาว โดยข้อมูลจากไปรษณีย์จีนระบุว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ มีการจัดส่งพัสดุถึง ๘๓,๐๐๐ ล้านชิ้น คิดเป็นปริมาณขยะพลาสติก ๑.๘ ล้านตัน และขยะกระดาษเกือบ ๑๐ ล้านตัน^๒

๒. สารสำคัญ

๒.๑ มาตรการด้านการกำกับดูแลบรรจุภัณฑ์สำหรับพัสดุส่งด่วน (Administrative Measures for the Packaging of Mails and Express Mails)

๒.๑.๑ ที่มาและความสำคัญ

เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๒๐๒๑ ได้มีการประกาศใช้มาตรการด้านการกำกับดูแลบรรจุภัณฑ์สำหรับพัสดุส่งด่วน (คำสั่งเลขที่ ๑ ของกระทรวงคมนาคมแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ประจำปี ค.ศ. ๒๐๒๑) (Administrative measures for the packaging of express mail (Order No. 1 of the Ministry of transport of the people's Republic of China in 2021)) ซึ่งมีผลบังคับใช้ในวันที่ ๑๒ มีนาคม ค.ศ. ๒๐๒๑ โดยประกาศดังกล่าวระบุว่า หน่วยงานกำกับกิจการไปรษณีย์ของรัฐควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมการใช้ “ผลิตภัณฑ์สีเขียว” สำหรับวัสดุบรรจุภัณฑ์ตามกฎหมายและปรับปรุงระบบการรับรองผลิตภัณฑ์สีเขียวในอุตสาหกรรม การขนส่งอย่างค่อยเป็นค่อยไป พร้อมทั้งสนับสนุนให้ผู้ประกอบการด้านไปรษณีย์และการขนส่งซื้อและใช้วัสดุบรรจุภัณฑ์ที่ผ่านการรับรองผลิตภัณฑ์สีเขียว (green product certification)

สำหรับ ผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์สีเขียวสำหรับการจัดส่งด่วน (Express packaging green products) หมายถึง ผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์สำหรับการจัดส่งด่วนที่เป็นไปตามข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อม ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมในระบบนิเวศและสุขภาพของมนุษย์ ใช้ทรัพยากรและพลังงานในระดับต่ำ และมีคุณภาพสูงตลอดวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์

การรับรองผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์สีเขียวสำหรับการจัดส่งด่วน (Green product certification of express packaging) หมายถึง การรับรองผลิตภัณฑ์ซึ่งดำเนินการโดยหน่วยงานรับรองที่มีคุณสมบัติตามข้อกำหนดด้านการประเมินและกฎเกณฑ์ในการดำเนินงานสำหรับผลิตภัณฑ์สีเขียว ประเภทบรรจุภัณฑ์สำหรับพัสดุส่งด่วน ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ ซึ่งผู้ประกอบการต้องสมัครใจเข้าสู่กระบวนการรับรองดังกล่าวด้วยความสมัครใจของตนเอง

ผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์สีเขียวสำหรับการจัดส่งด่วนที่ได้รับการรับรอง หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติตรงตามข้อกำหนดเฉพาะด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

^๒Pratip. “‘ข้อปั้งออนไลน์’ ทำลายสิ่งแวดล้อม เพิ่มขยะพลาสติก ขนส่งปล่อยก๊าซเรือนกระจก ” . สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๘, จาก <https://en.mahidol.ac.th/envinews/1946-2024-05-01-09-18-06>

และไม่ส่งผลกระทบต่อผู้บริโภค ยกตัวอย่างเช่น มีการใช้วัตถุดิบที่สามารถย่อยสลายได้ตามธรรมชาติ มีการควบคุมปริมาณโลหะหนักและสารตกค้างจากตัวทำละลายอย่างเข้มงวด และไม่มีกลิ่นที่ก่อให้เกิดการระคายเคือง อีกทั้งสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้หลายครั้ง และลดการใช้เทปกาวลง ตัวอย่างเช่น กล่องกระดาษที่ใช้ทั่วไปในการจัดส่งพัสดุ

บรรจุภัณฑ์ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สีเขียวต้องทำจากกระดาษรีไซเคิลหรือเส้นใยพืชที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้เป็นส่วนประกอบหลัก มีการควบคุมปริมาณโลหะ เช่น ตะกั่วและปรอทอย่างเข้มงวด การออกแบบบรรจุภัณฑ์มีการใช้กลไกปิดเปิด เช่น ตัวปิดล็อกหรือแถบรัดปิด ลดหรือไม่ใช้เทปกาว และใช้หมึกพิมพ์สูตรน้ำที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยพื้นที่การพิมพ์ไม่เกินอัตราส่วนที่กำหนดไว้^๓

๒.๑.๒ ประเด็นสำคัญของมาตรการ

มาตรการด้านการกำกับดูแลบรรจุภัณฑ์สำหรับพัสดุส่งด่วน มีประเด็นสำคัญดังนี้

๑) ให้องค์กรกำกับกิจการไปรษณีย์ของรัฐและหน่วยงานระดับท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่เป็นองค์กรกำกับดูแลในด้านบรรจุภัณฑ์สำหรับพัสดุส่งด่วน โดยมีความรับผิดชอบในการควบคุมและจัดการการใช้วัสดุบรรจุภัณฑ์และการดำเนินงานด้านบรรจุภัณฑ์

๒) ผู้ประกอบการด้านการจัดส่งพัสดุควรให้ความสำคัญกับการใช้วัสดุที่สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำได้ วัสดุที่รีไซเคิลได้ง่าย รวมถึงวัสดุอื่น ๆ ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมาใช้เป็นบรรจุภัณฑ์สำหรับพัสดุส่งด่วน ทั้งนี้ ควรมีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้เหมาะสมเพื่อลดการใช้วัสดุบรรจุภัณฑ์เสริม

๓) ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการด้านการจัดส่งพัสดุใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อยกระดับระบบอัตโนมัติต่าง ๆ เพื่อทำให้การจัดการบรรจุภัณฑ์เป็นไปอย่างชาญฉลาดมากยิ่งขึ้นโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย นอกจากนี้ ยังสนับสนุนให้บริษัทพัฒนาระบบฐานข้อมูลติดตามบรรจุภัณฑ์ที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้ เพื่อช่วยให้การใช้งานบรรจุภัณฑ์แบบรีไซเคิลในขั้นตอนต่าง ๆ เช่น การคัดแยก การถ่ายโอนสินค้า และการจัดส่ง มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๔) ให้องค์กรกำกับกิจการไปรษณีย์ของรัฐทำหน้าที่กำกับดูแลระบบการจัดการด้านบรรจุภัณฑ์ มาตรฐานการปฏิบัติงานด้านบรรจุภัณฑ์ และการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องของผู้ประกอบการด้านการขนส่งพัสดุ รวมถึงการบันทึกข้อมูลพฤติกรรมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและไม่ซื่อสัตย์ของผู้ประกอบการ และนำข้อมูลดังกล่าวเข้าสู่ระบบประเมินความน่าเชื่อถือของบริษัทในอุตสาหกรรมไปรษณีย์^๔

^๓noagroup. “Green Product Certification Of Express Packaging” . สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๘, จาก <https://www.noagroup.com/en/service/244.html>

^๔China Justice Observer. “Administrative Measures for the Packaging of Mails and Express Mails (2021)” . สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๘, จาก <https://www.chinajusticeobserver.com/law/x/administrative-measures-for-the-packaging-of-mails-and-express-mails20210203>

๒.๒ ระเบียบชั่วคราวเกี่ยวกับการขนส่งด่วนฉบับแก้ไขปี ค.ศ. ๒๐๒๕ (Revised Interim Regulations on Express Delivery)^๕

ประเทศจีนได้ออกกฎระเบียบใหม่เพื่อช่วยให้การส่งพัสดุใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันมียอดการสั่งซื้อของออนไลน์จำนวนมาก โดยระเบียบใหม่นี้เริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๘ โดยมีเป้าหมายเพื่อลดขยะจากบรรจุภัณฑ์และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องจากประเทศจีนมีการส่งพัสดุมากกว่าพันล้านชิ้นต่อปี โดยมีประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

๒.๒.๑ การออกกฎระเบียบเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์เพื่อลดขยะและมลพิษ

ในเรื่องมาตรฐานของบรรจุภัณฑ์ กฎระเบียบดังกล่าวมุ่งเน้นให้มีการใช้วัสดุให้น้อยลง ไม่ห่อพัสดุมากเกินไปจนความจำเป็น เพื่อลดปัญหามลพิษที่เกิดจากบรรจุภัณฑ์ของพัสดุ นี่ถือเป็นครั้งแรกที่รัฐบาลจีนออกข้อบังคับด้านสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน สำหรับการใช้บรรจุภัณฑ์ในการจัดส่งพัสดุ

โดยในปี ค.ศ. ๒๐๒๔ ประเทศจีนส่งพัสดุมากกว่า ๑๗๕ พันล้านชิ้น ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีก่อนกว่าร้อยละ ๒๑ นั่นจึงทำให้เกิดความกังวลเรื่องขยะจากบรรจุภัณฑ์มากขึ้น และทำให้การใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมกลายเป็นประเด็นที่ควรได้รับความสนใจโดยเร่งด่วนในภาคอุตสาหกรรมขนส่ง

๒.๒.๒ การคัดค้านนวัตกรรมด้านวัสดุบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและระบบห่วงโซ่อุปทาน

ผู้ประกอบการในหลายพื้นที่ของจีนกำลังพยายามทำให้บรรจุภัณฑ์เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น ในมณฑล Zhejiang โรงงานผลิตบรรจุภัณฑ์ได้นำกระดาษลังที่รีไซเคิลมาผลิตเป็นกระดาษลูกฟูก โดยใช้ระบบรีไซเคิลแบบ closed-loop (คือการดึงเอาวัสดุที่ใช้แล้ว กลับสู่กระบวนการรีไซเคิล มิให้หลุดรอดออกไปสู่สิ่งแวดล้อม กล่าวคือไม่มีการทิ้งของเสียออกนอกระบบ^๖) ด้านมณฑล Anhui ก็มีบริษัทที่คัดค้านเทปกาวที่ย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ และปัจจุบันได้ทำการผลิตออกมาเป็นปริมาณมากพอสำหรับการใช้งานในระดับโรงงานแล้ว

ด้านบริษัทขนส่งก็เปลี่ยนมาใช้วิธีบรรจุสินค้าแบบประหยัดขึ้น เช่น บริษัท JD Logistics ในเมือง Hangzhou ที่จัดส่งสินค้าโดยใช้กล่องของโรงงานผู้ผลิตโดยตรง ทำให้ไม่ต้องห่อซ้ำ

^๕LIU Yake (EnviX, Ltd.). “China revises Express Delivery Regulation to Promote Greener, Lighter, and Recyclable Packaging” . สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๘, จาก https://enviance.com/regions/east-asia/cn/report_13681#:~:text=One%20April%2013%2C%202025%2C%20China%E2%80%99s%20State%20Council%20has,reduced%2C%20and%20recyclable%20packaging%20in%20the%20courier%20industry.

^๖psmplasitech. “ปฏิวัติวงการพลาสติกด้วย Closed-Loop Recycling ความท้าทายและโอกาสในยุค Circular Economy” . สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๘, จาก <https://psmplasitech.com/closed-loop-recycling-in-action/>

อีกครั้ง ส่งผลให้ในปี ค.ศ. ๒๐๒๔ เพียงปีเดียว บริษัทสามารถลดการใช้วัสดุบรรจุภัณฑ์ไปได้มากกว่าหนึ่งพันล้านชิ้น

๒.๒.๓ การมีส่วนร่วมของผู้คนในสังคมและอนาคตที่ยั่งยืน

ปัจจุบันผู้คนเริ่มหันมามีส่วนร่วมกับการใช้บรรจุภัณฑ์รักษ์โลกมากขึ้น เช่น ที่สถานีส่งจดหมายของมหาวิทยาลัย Zhejiang พบว่ามีกล่องพัสดุที่ถูกนำกลับมาใช้ใหม่ถึงร้อยละ ๙๐ นอกจากนี้ ยังมีการใช้เครื่องมือดิจิทัลมาช่วยในการติดตามพฤติกรรมของผู้คนในการช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และมีการให้รางวัลเป็น Carbon Credit เพื่อจูงใจให้ผู้คนอยากช่วยลดการใช้พลาสติกมากขึ้น

ด้านหน่วยงานกำกับกิจการไปรษณีย์ของจีนได้ให้คำมั่นว่าจะเร่งใช้มาตรฐานบรรจุภัณฑ์ และให้การสนับสนุนแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อการพัฒนาสินค้าหรือธุรกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในอุตสาหกรรมการขนส่งพัสดุของจีน ทั้งในด้านการผลิต การขนส่ง และการรีไซเคิล เพื่อให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้นในทุกขั้นตอน^๗

๓. บทสรุป

แม้ว่าการเติบโตของตลาดพัสดุด่วนจะสะท้อนถึงความก้าวหน้าและความสะดวกสบายของสังคมยุคดิจิทัล แต่อีกด้านหนึ่งกลับส่งผลให้ปริมาณขยะพลาสติกและกระดาษเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อวิกฤตสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน และจีนได้ตระหนักดีถึงปัญหาดังกล่าวจึงได้กำหนดมาตรการกำกับดูแลบรรจุภัณฑ์ หรือที่เรียกว่าบรรจุภัณฑ์สีเขียวสำหรับการจัดส่งด่วน โดยมีการส่งเสริมการใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนระบบรีไซเคิล และการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งมาตรการเหล่านี้นับเป็นก้าวสำคัญสู่การพัฒนาระบบการขนส่งที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

^๗ Mohamed Dabo. “China ramps up green packaging in express delivery amid online shopping boom” . สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๘, จาก <https://www.packaging-gateway.com/news/china-ramps-up-green-packaging-in-express-delivery-amid-online-shopping-boom/?cf-view>